

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАНЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

М.О. Квітко¹, С.Г. Могір², Н.П. Аврамчук³

*1 – асистент кафедри зоології та методики навчання біології
ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»*

2 – вчитель-методист вищої категорії КЗШ №108

*3 – методист-координатор еколого-натуралістичного напрямку
КПНЗ «ЦДЮТ Гармонія»*

Вступ. Концепція сталого розвитку (sustainable development) значною мірою є продовженням концепції ноосфери, сформульованої академіком В. Вернадським ще в першій половині ХХ ст. На думку вчених [1, 2, 3] сьогодні сформовано декілька методологічних підходів до визначення сталості та сталого розвитку, проте найбільш визнаними і прийнятними є ті з них, які були викладені в Декларації Г. Брундтланд [2]: «сталій розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління і не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти їх власні потреби» (WCED, 1987 р.). Історично концепція сталого розвитку пройшла шлях від дво- (еколого-економічного) до тривимірного (соціо-еколого-економічного) вимірювання. Формування нової моделі розвитку України на засадах сталості базується на принципах збалансованого функціонування трьох складових: економічної – забезпечення збалансованого з екологічними і соціальними вимогами ефективного розвитку виробництва; екологічної – відновлення та збереження стану природного середовища, що не шкодить здоров'ю людини і природним екосистемам; соціальної – поліпшення умов життєдіяльності й відтворення населення, поліпшення його генофонду, підвищення його рівня безпеки життєдіяльності (БЖД) і якості життя. У даній тріаді на сучасному етапі саме соціальний чинник став основоположним і провідним.

Міжнародні зобов'язання України, які вона взяла на себе щодо втілення ідей сталого розвитку, потребують реалізації положень документів, що відображають загальні проблеми сталого розвитку та особливості його управління на регіональному рівні. Здобутки України визначені перш за все в підвищенні рівня екологічної культури молоді, рівня культури безпеки життєдіяльності та соціальної поведінки та раціонального користування природними

ресурсами. При цьому основним документом, що регулює політику реалізації принципів сталого розвитку в Україні, є Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку на 2003-2015 рр. [4, 5, 6, 7]. Стратегія національної безпеки була викладена Президентом України як складова щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України [5, 7]. Не акцентуючи уваги на сталому розвитку, зміст стратегії значною мірою зорієнтований на досягнення його цілей. Серед джерел загроз національній безпеці визначено у зовнішньоекономічному просторі конкуренцію за сировинні ресурси та маршрути їх доставки на ринки споживання, а також надмірне антропогенне навантаження на довкілля. Але, у внутрішньому безпековому середовищі серед проблем можна визначити також недостатність донесення концепції сталого розвитку та екологічної безпеки до сучасної молоді в навчальних закладах різного рівня акредитації.

Виховна програма із сталого розвитку в навчальних закладах різного рівня, на нашу думку, може складатися із системи виховання екологічної безпеки та раціонального природокористування і повинна передбачати врахування основних її аспектів: 1) національного та регіонального підходів до вибору навчального матеріалу екологічного спрямування; 2) збереження фізичного і духовного здоров'я молоді; 3) об'єктивності у розкритті основних екологічних законів та понять сталого розвитку регіону проживання, що дає змогу вирішувати проблеми довкілля свого міста чи району; 4) зв'язку між набутими екологічними знаннями і життям, розкриття їх цінності не лише у виробництві, а й у повсякденному житті [7].

Криворізька загальноосвітня школа І-ІІІ степенів № 108 також бере участь в дослідно-експериментальній роботі «Інтегрування змісту випереджаючої освіти для сталого розвитку у навчально-виховний процес» з 2015 року і працює над темою: «Системне узгодження та збалансування економічної, екологічної, соціальної та духовної складових сталого розвитку у змісті шкільної освіти». Основні напрямки роботи закладу: побудова сприятливих психологічних умов для гармонійного розвитку учнів, сприяння виробленню активної екологічної позиції школярів як складової екологічної культури, розвиток духовного потенціалу особистості.

Метою проведених досліджень по визначенню рівня екологічного виховання є перевірка рівня розвитку в особистості екологічної свідомості і мислення.

Передумовою для цього є екологічні знання, наслідок – екологічний світогляд. Екологічну свідомість, як моральну категорію, потрібно виховувати у дітей з раннього дитинства.

Об'єкт та методи дослідження. Дослідження проводилися на базі двох навчальних закладів з 170 школярами 11 класів та студентами I-II курсів методами анкетування, бесід, педагогічних експериментів, тестування, математичної та статистичної обробки експериментальних даних та їх інтерпретації.

Результати і їх обговорення. Провівши анкетування серед молоді різних вікових груп виявилось, що більшість вважають - екологічні проблеми нашого регіону спричинені потужністю гірничо-збагачувальних комбінатів та фабрик у нашому місті, 24% з опитуваних вважають, екологічні проблеми ведуть за собою зміну клімату з помірного на континентальний, та 21,3% вважають, що безвідповідальність людей до використання природних ресурсів - є одним із факторів екологічних проблем. Основними регулюючими факторами, які впливають на якість життя у нашому регіоні, за думкою опитуваних, є стан навколишнього середовища міста та спосіб життя людей. Лише 6 % вважають, що на кількість проживаючих в місті впливає зміна кліматичних умов.

За результатами опитування 71,3% опитуваних дотримуються думки, що забруднення атмосфери виникає в наслідок вирубки та знищення лісових насаджень у нашому регіоні. Майже 19% вважають, що без дерев відбудеться деградація ґрунтів та 10,19% відмічають погіршення стану фауни. На запитання «Чи відчувається у нашому регіоні нестача якісної питної води?», відповіли,- так 59,26%, ні- 40,74%.

Опитування показало, що більшість вважає підприємства промислової галузі найбільшими забруднювачами оточуючого середовища, які утворюють найбільшу кількість забруднюючих речовин в нашому регіоні. Такими підприємствами на думку опитуваних є об'єкти хімічної промисловості - 44,44%, металургійної галузі - 25% та транспортні засоби - 14%.

Провівши опитування, виявилось, що найпоширенішими скаргами на захворювання в результаті погіршення екологічної обстановки є розлади нервової та імунної систем. Виявилось, що 68,52% опитуваних не відмічають у себе ускладнень зі здоров'ям, пов'язаними з погіршенням екологічної обстановки, а інші скаржаться на слабкий імунітет, хвороби серця, та головний біль.

На алергічні захворювання скаржаться лише 15, 74% опитуваних, а гіпертонією - 36,11%. Опитувані вважають, що загартування, зміна кліматичних районів та геліопротекція - це найефективніші види кліматотерапії, яку можна використовувати для підсилення імунітету.

Висновок. Отже, практична реалізація завдань і мети екологічної освіти будується на засадах: комплексного розкриття проблем охорони природи; взаємозв'язку теоретичних знань з практичною діяльністю учнів у цій сфері; включення екологічних аспектів у структуру предметних, спеціальних узагальнюючих тем та інтегрованих курсів, які розкривають взаємодію суспільства і природи; поєднання аудиторних занять з безпосереднім спілкуванням з природою (екскурсії, трудові екологічні практикуми тощо); використання проблемних методів навчання (рольові ігри та ін.).

Список використаної літератури:

1. Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку на 2003-2015 рр.: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 р. № 634 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18. – С. 847.
2. Концепція державної регіональної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregionbud.gov.ua/index.php?id=895>. 242
3. Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р.
4. Ліпкан В.А. Безпекознавство: навч. посібник / В.А. Ліпкан. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
5. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/shorichne-poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-u-35412>
6. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: учебник / [под. ред. Л.Г. Мельника, Л. Хенса]. – Сумы: Университетская книга, 2007. – 120 с.
7. Сталый розвиток промислового регіону: соціальні аспекти. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 534 с.